

PERFORMATIVITA STŘEDOVĚKU

Pojem „(středověká) kulturní performance“

KULTURNÍ PERFORMANCE

„nejrůznější druhy náboženských a sociálních obřadů a rituálů, svátky, svatby, pohřby, koncerty, sportovní podniky, stranické sjezdy, odborářské mítinky, happeningy, divadelní představení atd.“
(Milton Singer)

„veškeré aktivity jednoho účastníka při konkrétní příležitosti, jejichž účelem je udělat dojem na kteréhokoli z ostatních účastníků“

Všichni hrajeme divadlo (The Presentation of Self in Everyday Life, 1959)

„záměrně vyčleněny z rytmu všedního dne díky tomu, že jsou jistým způsobem inscenovány či ritualizovány“

Janette Dillion, *The Language of Space in Court Performance, 1400–1625*

Pojem „(středověká) kulturní performance“

Aktivita jedince nebo **skupiny lidí**, která může, ale nemusí obsahovat následující prvky:

- mluvené/zpívané **slovo**,
- **hudbu**,
- **pohyb** (např. gesta, tanec, hereckou akci),
- **vizuální doprovod** (např. kostýmy nebo scénografii),
- předem alespoň částečně daný **scénář**,
- předem alespoň částečně daný **text**,

a to vše v jakémkoli vzájemném poměru.

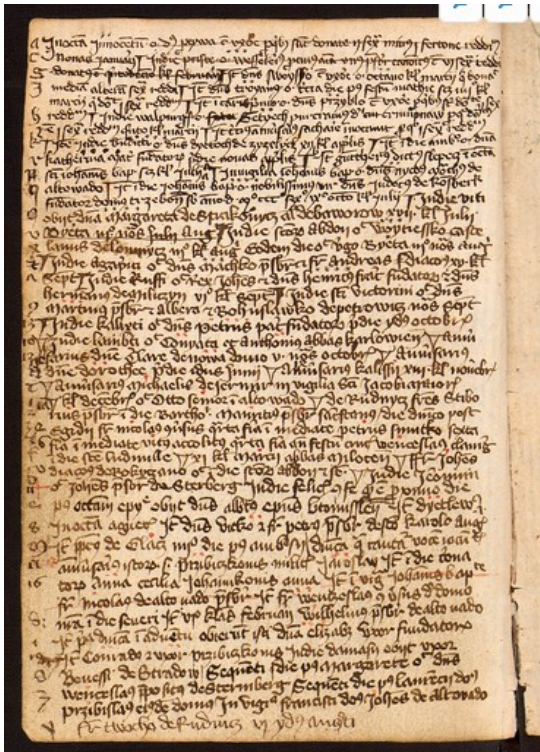
PERFORMER

PUBLIKUM

ČASOPROSTOR

Středověk jako „smíšená kultura“ (mixed culture)

ORALITA + TEXTUALITA

Necrologium monasterii Třebonensis,
XIV.G.17, NK ČR, f. 126v

Dalimilova kronika, Pařížský zlomek

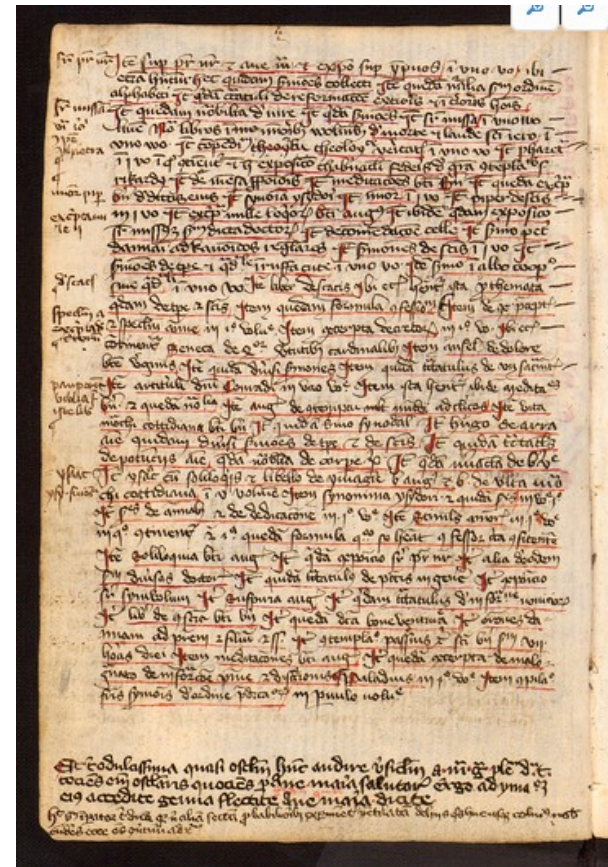
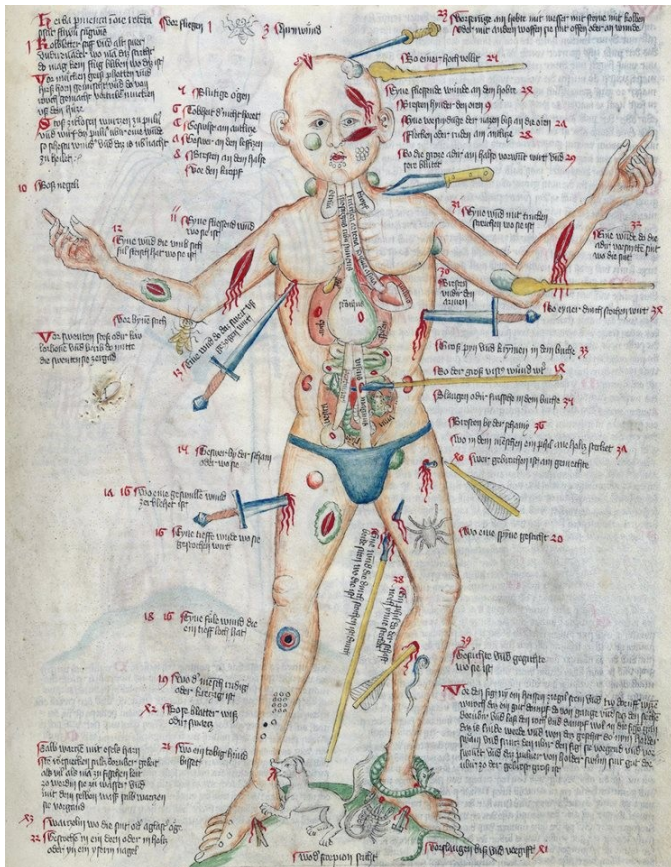
Středověk jako „smíšená kultura“ (mixed culture)

ORALITA + TEXTUALITA

„Dnes jsou na tom negramotní klerikové stejně jako urození, kteří si nevědí rady v boji. Zůstávají zkoprněle stát, když před sebou uvidí třeba jen knihu pro děti, jako by se náhle ocitli na divadelním představení, neboť vůbec netuší, že právě knihy jsou nástroje kleriků, zatímco každý kovář ví, že sítě jsou nástroje rybářské, a rybář zase, že kovadlina a perlík jsou pomůcky kovářovy [...]“

Gerald z Barry, 12. stol.

Deus in adiutorium
meum intende. Dne
ad adiuuandum
me festina. **G**loria patri et
filio et spui sco. **H**ic erat
in principio et sic. **U.** **ymnus.**

Patre potentia cuncta
denotatur. filio prudentia

STŘEDOVĚKÁ PERFORMATIVITA - Východiska

1) Moc slova

2) Percepce → akce

3) *Imitatio a representatio*

1) Moc slova

„Proti zimnici riekaj takto: Ve čtvrtek na pátek Pána Boha jali, Pilátovi jej v ruce dali. Pilát Pána Boha na kříži rozp[i]al A Pán Buoh se milý zatřásl. Pilát jemu řekl: Bože, co se třeseš, zdaliž tebu zimnice třese. Pán Buoh milý odpoviediel: Mněť Piláte zimnice netřese, aniž tím žádným třísti bude, kdož po mnie ty slova říkati bude. Ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého, vše jednoho Hospodina. A neříkaj amen, až do třetie. A to říkaj, když chceš koli.“

KNM, sign. IV H 60, f. 80v-81r.

1) Moc slova

1) Moc slova

„Římský král s odznaky své moci seděl na trůně před hlavním portálem starobylého špýrského dómu. Jan na koni, vystrojen v plné zbroji bez přilbice a doprovázen rytíři, nesoucími kopí se znaky českého království (bílým lvem na červeném pozadí), poklekl dle zvyku před římským králem. Složil přísahu, slib a od otce obdržel žezlo a dědický nárok na českou královskou korunu [...]. Akt byl stvrzen polibkem a teprve čtrnáctiletý mladík odcházel jako pán velké části střední Evropy. Nastalo veselí s rytířskými turnaji, tancem a hostinami.“

Zbraslavská kronika, 14. stol.

2) Percepce → akce

Hugo od Svatého Viktora (cca 1097–1141), *De institutione novitiorum*
(O vzdělávání kleriků)

Pasionál abatyše Kunhuty, XIV.A.17, f. 10r

3) *Imitatio a representatio*

„[Forma] zprostředkovává vztah mezi dvěma krajnostmi, tedy mezi zobrazením a tím, kdo je zobrazen, tak, že prostřednictvím formy je sjednocuje a spojuje, i když se obě liší svou přirozeností.“

Nikoforos (758–828 po Kr.)

3) *Imitatio a representatio*

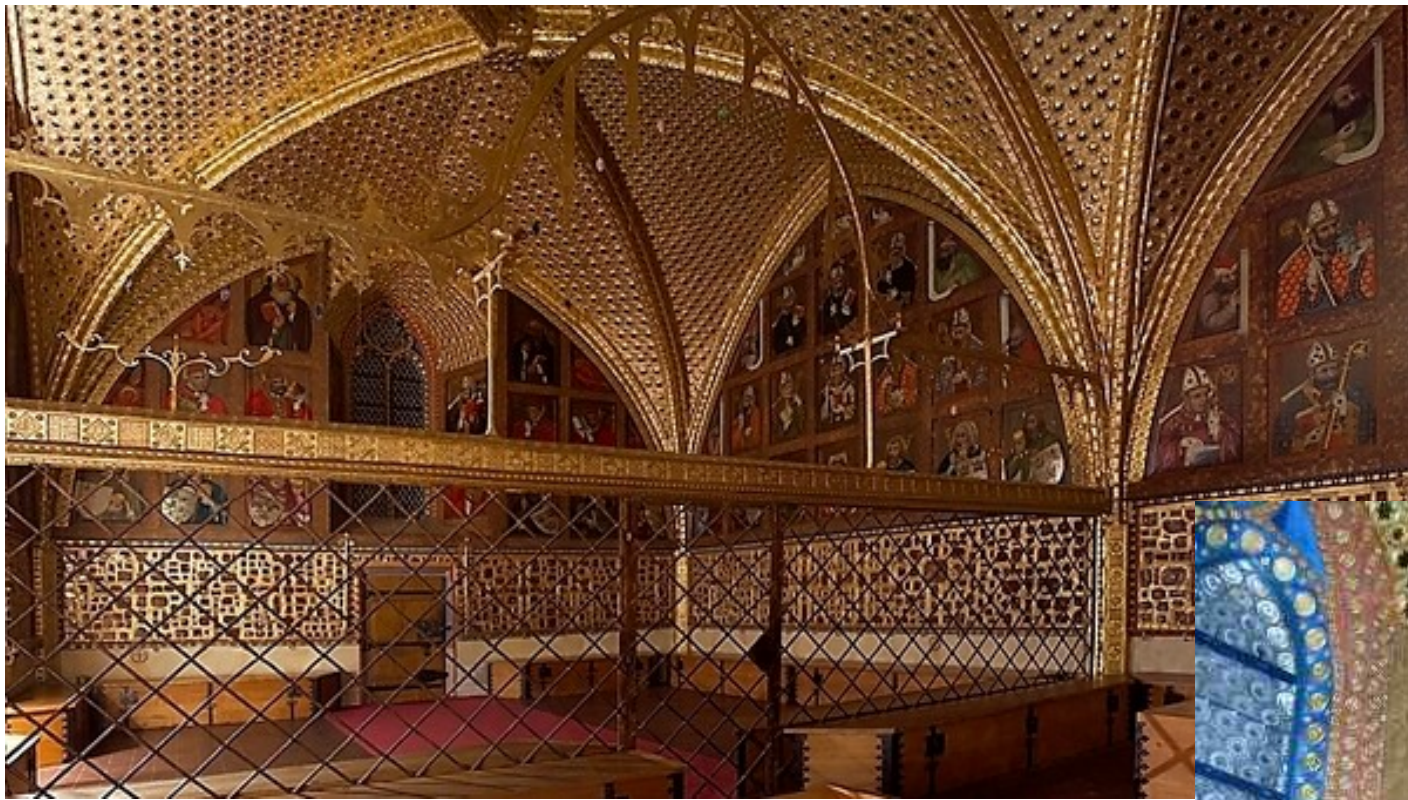
IMITATIO CHRISTI

„Jestli však toužíš požívat plodů této meditace [...] musíš se vžít do toho, co Pán Ježíš udělal a řekl a co o tom bylo řečeno, jako bys to slyšel na vlastní uši a viděl na vlastní oči [...].“

„Ježíši, který jsi chtěl být od kněze Annáše udeřen do tváře: dej mi, prosím, svou rozhodnost, abych tě nikdy nepřestal chválit a neupadnul do lehkomyšlnosti.“

Ludolf Saský, *Vita Christi* (Život Krista)

Performativní rámec středověké společnosti

- 1) ostenze a reprezentace moci
- 2) tělesnost
- 3) symbolická komunikace
- 4) rituály, ceremonie
- 5) multimedialita/synestetičnost

1) Ostenze a reprezentace moci

„[N]a úsvitě vyšlo vracející se výpravě vstříc duchovenstvo a lid, který se stěží vměstnal na široké pole. V popředí procesí, vstupujícího do Prahy, nesl kníže spolu s biskupem Vojtěchovy ostatky. Za nimi kráčeli opati s ostatky pěti bratří a arcikněží s relikviemi biskupa Gaudentia. Dvanáct kněží pak neslo obrovský zlatý kříž se Spasitelem. Následovaly zlaté desky od hnězdenského oltáře a poté další kořist, včetně zajatců.“

Přenesení ostatků svatého Vojtěcha Břetislavem I. z polského Hnězdna do Prahy r. 1039,

podle *Kosmovy kroniky*.

2) Středověké tělo

„Co dává život, je Duch, tělo samo nic neznamena“ (Jan 6,63)

„Vždyť žijete-li podle své vůle, spějete ke smrti“ (Římanům 8,13)

„Co jiného je síra, než chléb ohně? Čím jiným živ je oheň, když je tak smrdutý? Čím jiným je tedy síra, nežli hříchem tělesným?“ (Řehoř Veliký, *Moralia* XIV,19)

TĚLO A DUŠE

špatné—dobré, nízké—vysoké, pomíjející—trvalé, hříšné—čisté,
d'ábelské—božské

2) Středověké tělo

3) Symbolická komunikace

4) Rituály a ceremonie

5) Multimedialita/synestetičnost

